

***Oxytropis carpatica* R. Uechtr.**

Ostrołódka karpacka

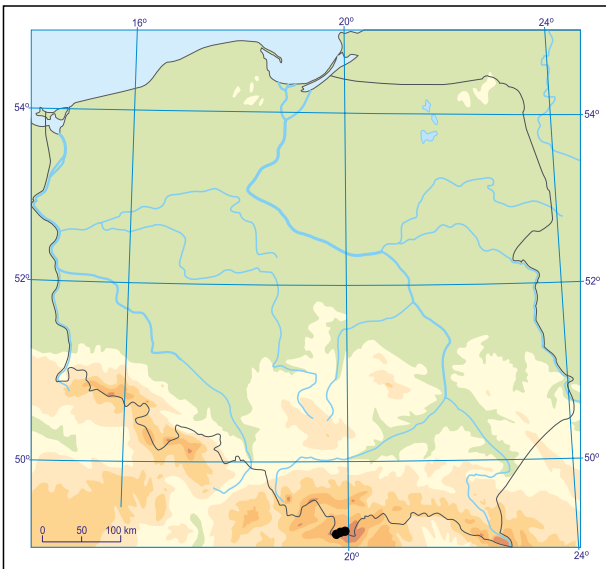
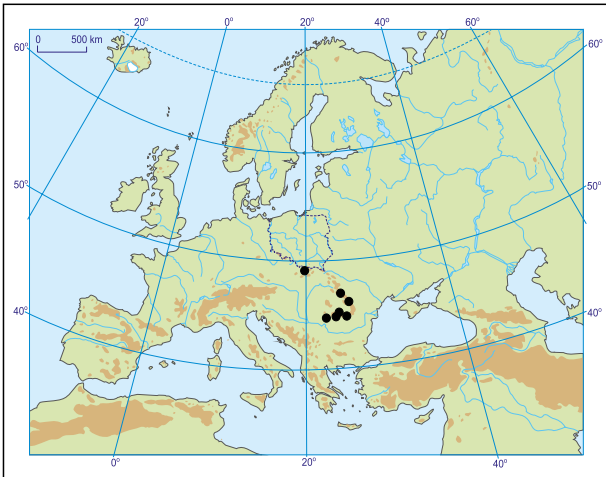
Rodzina: *Fabaceae* (*Papilionaceae*) – bobowate (motylkowate)

Status

W Polsce gatunek narażony na wyginiecie. W krajach ościennych: silnie narażony na Słowacji.

Rozmieszczenie geograficzne

Oxytropis carpatica jest endemitem ogólnokarpackim (Pawłowski 1970b). Występuje głównie w Karpatach Wschodnich oraz Południowych (m.in. w Górach Marmaroskich, Rodniańskich, Bucegi, Fogaraskich i Retezat). W Karpatach Zachodnich znana jest tylko z Tatr (Pawłowski 1956).

Występowanie w Polsce

W Polsce rośnie tylko w Tatrach Zachodnich. Jest gatunkiem wysokogórskim (subalpejsko-alpejskim) spotykanym najczęściej w piętrach alpejskim i kosówki, a sporadycznie w reglu górnym. Znany z około 30 stanowisk, głównie w grupie Czerwonych Wierchów i masywie Giewontu, położonych w zakresie wysokości od 1420 m w Wąwozie Kraków do 2020 m n.p.m. na Twardym Uplazie (Mirek, Piękoś-Mirkowa 2008e i cytowana tam literatura).

Siedliska i fitocenozy

Ostrołódka karpacka występuje na stokach i zboczach porośniętych przez murawy naskalne. Rośnie najczęściej na rędzinach inicjalnych, wytworzonych z wapieni. Są to gleby o odczynie w warstwie ryzosfery słabo kwaśnym, obojętnym lub zasadowym (pH 6,1–7,5) (Piękoś-Mirkowa i in. 1996b). Jest gatunkiem charakterystycznym muraw nawapiennych ze związku *Seslerion tatrae* (Pawłowski 1956). Występuje przeważnie w zespołach *Festuco versicoloris-Seslerietum tatrae* oraz *Caricetum firmae carpaticum*.

Morfologia i biologia

Hemikryptofit. Kępkowa bylina do 15(20) cm wysokości, skąpo owłosiona, z krótkim kłęczem. Wszystkie liście zebrane w różyczkę, nieparzystopierzasto złożone, z 8–13 parami wąskich listków. Kwiatostan na długiej szypule, kulistawy, gęsty, utworzony z 11 do 15 kwiatów. Korona niebieskofioletowa 1–1,5 cm długości, z łódecz-

Fot. 115. *Oxytropis carpatica* na Czerwonych Wierchach w Tatrach (2010)

ką zakończoną krótkim ostrzem, krótszą od żagielka i skrzydełek. Owocem jest strąk do 2 cm długości, osadzony na kilkumilimetrowym trzonku, czarniawo owłosiony, cienkościenny, silnie rozdęty. Nasiona w liczbie 6–10. Kwitnie w lipcu i sierpniu.

Charakterystyka populacji

Ostrołódka karpacka tworzy darnie lub płyty różnej wielkości, zajmujące powierzchnię do kilkunastu metrów kwadratowych.

Oxytropis campestris (L.) DC.

Ostrołódka polna

Rodzina: *Fabaceae* (*Papilionaceae*) – bobowate (motylkowate)

Status

W Polsce gatunek narażony. W krajach ościennych: *Oxytropis campestris* subsp. *tatrae* silnie narażony na Słowacji.

Uwagi taksonomiczne

Szeroko rozmieszczony gatunek *Oxytropis campestris* (L.) DC. zróżnicowany jest na szereg niższych jednostek. W Europie wyróżniono subsp. *campestris*, subsp. *tiroliensis* (Sieber ex Fritsch) Leinz et Merxm., subsp. *sordida* (Willd.) Hartman fil. i subsp. *tatrae* (Borbás) Dostál (Leins, Merxmüller 1968; Dostál 1989). W Polsce rośnie wyłącznie *O. campestris* subsp. *tatrae* (Pawłowski 1956).

Zagrożenie i wskazania ochronne

Oxytropis carpatica zaliczono do kategorii gatunków narażonych na wyginięcie ze względu na status endemitu występującego na nielicznych, silnie izolowanych stanowiskach w Karpatach. Nie jest natomiast zagrożony bezpośrednio. Wprawdzie na niektórych stanowiskach położonych przy masowo uczęszczanych szlakach turystycznych na Czerwonych Wierchach całe kępy są zniszczone wskutek wydeptywania, jednak nie stanowi to zagrożenia dla populacji. Wszystkie stanowiska ostrołódki karpackiej w Polsce znajdują się na obszarze Tatrzańskiego Parku Narodowego, w większości w strefie ochrony ścisłej. Wydaje się, że ochrona bierna całego biotopu jest wystarczająca dla jego zabezpieczenia. Roślina znajduje się w uprawie *ex situ* w Górskim Ogrodzie Botanicznym Instytutu Ochrony Przyrody PAN w Zakopanem.

Zbigniew Mirek i Halina Piękoś-Mirkowa

Summary

Oxytropis carpatica is a Carpathian endemic species. In the Western Carpathians it occurs only in the Tatras. In Poland *O. carpatica* occurrence is limited to the Western Tatras where it is known from about 30 locations, situated mostly in the massif of Czerwone Wierchy and on Giewont Mt. *O. carpatica* is a high mountain species (subalpine-alpine). It occurs on limestone substrate, on slightly acid to alkaline rendzina soils, mostly initial rendzinas. It is a characteristic species of calcareous grasslands of the alliance *Seslerion tatrae*. Though the species is not directly threatened, it has been classified as vulnerable because it is an endemite with scarce isolated localities.

Rozmieszczenie geograficzne

Gatunek arktyczno-alpejski. Występuje w Europie (Skandynawia, Szkocja, góry środkowej i południowej Europy) oraz na Syberii (Meusel i in. 1965). Podgatunek subsp. *tatrae* jest endemitem ogólnokarpackim, występującym w Tatrach, Górach Rodniańskich, Ceahlău, Górach Fogaraskich, Bucegi i Sarko (Pawłowski 1956, 1972; Oprea 2005).

Występowanie w Polsce

Ostrołódka polna znana jest wyłącznie z Tatr Zachodnich z masywu Czerwonych Wierchów i Giewontu oraz z 1 stanowiska na Kopie Kondrackiej. Podana dotychczas z około 20 stanowisk (m.in. Berdau 1860a, 1890; Ambros 1875; Kotula 1889–1890; Sagorski, Schneider 1891; Pawłowski, Stecki 1927; Radwańska-Paryska 1950b; Pawłowski 1956; Piękoś-Mirkowa i in. 1996a, 2008f; ponadto liczne okazy w zielnikach KRAM i KRA, zbierane w różnych latach). Najniższe stanowisko podano z Doliny Małej Łąki, na wysokości 1280 m n.p.m.